

4384

س
۱
۲۲۲
س

الله أكبر

www.ketab.ir

پژوهشی در

جوامع حدیثی

مقدم و متأخر شیعه

دکتر علی احمد ناصح

دانشیار دانشگاه قم

ناصح، علی احمد، ۱۳۳۹ -
 پژوهشی در جوامع حدیثی متقدم و متأخر شیعه/علی احمد ناصح.
 قم: نشر حبیب، ۱۳۹۸.
 ۲۳۲ ص
 ۷-۴۷-۷۱۱۷-۶۰۰-۹۷۸

فیبا
 کتابنامه: ص. ۲۳۲.

محدثان شیعه.
 Hadith (Shiites) -- Authorities
 حدیث -- تاریخ
 Hadith -- History
 ۱۱۵ BP
 ۲۹۷/۳۶۷
 ۵۶۷۷۰۱۸

پژوهشی در جوامع حدیثی متقدم و متأخر شیعه

مؤلف: دکتر علی احمد ناصح

ناشر: نشر حبیب

نوبت و سال چاپ: اول - ۱۳۹۸

چاپ: عترت

شمارگان: ۵۰۰

شابک: ۷-۴۷-۷۱۱۷-۶۰۰-۹۷۸

قم - صندوق پستی: ۷۹۱ - ۳۷۱۸۵

تلفن: ۳۷۷ ۳۲ ۳۶۶ - ۲۵

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار
۱۳	کلیات
۱۳	تعریف جوامع حدیثی
۱۶	دسته‌بندی کتاب‌های حدیثی
۲۵	بخش ۱. آشنایی با جوامع حدیثی شیعه
۲۵	پیشگفتار
۲۷	کلینی و کافی
۲۷	زندگنامه کلینی
۲۸	ولادت
۲۸	خاندان کلینی
۲۹	خاستگاه کلینی
۳۱	وفات کلینی
۳۲	کلینی در بیان دانشوران شیعه و اهل سنت
۳۶	مشایخ، شاگردان و تألیفات کلینی
۳۶	مشایخ
۳۸	شاگردان
۳۹	آثار و تألیفات
۴۰	الکافی
۴۱	کافی در نگاه عالمان و دانشوران شیعه
۴۴	ویژگی‌ها و مزایای کافی

- صحت انتساب کافی به کلینی و میزان اعتبار روایات آن..... ۴۶
- میزان اعتبار احادیث کافی..... ۴۸
- نقد دیدگاه صحت تمام روایات کافی..... ۵۳
- آشنایی به کارهای انجام گرفته پیرامون کتاب کافی..... ۵۶
- من لایحضره الفقیه و صدوق..... ۶۰
- ولادت و زندگانی شیخ صدوق..... ۶۰
- پدر و نیاکان..... ۶۱
- مفهردهای علمی شیخ صدوق..... ۶۴
۱. سفر به ری و اقامت در آنجا..... ۶۴
۲. نیشابور..... ۶۶
۳. خراسان..... ۶۷
۴. کوفه..... ۶۹
۵. بغداد..... ۶۹
۶. ماوراء النهر (بلخ، ایلاق، سمرقند و فرغانه)..... ۷۰
۷. مرورود یا مروروز/مروروذ..... ۷۱
- مشایخ..... ۷۳
- شاگردان..... ۸۹
- آثار و تألیفات..... ۸۹
- شیخ صدوق از نگاه دانشمندان بزرگ شیعه و اهل سنت..... ۹۳
- من لایحضره الفقیه در نگاه عالمان..... ۹۷
- دیدگاه‌ها پیرامون مراسیل صدوق..... ۹۹

۱. حجیت تمام مراسیل این کتاب: ۱۰۰
۲. عدم حجیت تمام مراسیل صدوق: ۱۰۰
۳. قول به تفصیل: ۱۰۱
- شیوه گزارش سند احادیث در من لایحضره الفقیه ۱۰۱
- شیوه گزارش متن احادیث در من لایحضره الفقیه ۱۰۴
- آشنایی با شروح و آثار تألیفی حول من لایحضره الفقیه ۱۰۷
- دو نکته پایانی ۱۰۹
- شیخ طوسی و تهذیبین ۱۱۱
- تحصیلات و دانش اندوزی: ۱۱۲
- هجرت به عراق و سکونت در بغداد ۱۱۶
- شیعه در بغداد ۱۱۷
- اساتید و مشایخ شیخ طوسی در بغداد ۱۲۲
- شاگردان شیخ طوسی ۱۲۶
- زعامت شیعه ۱۲۷
- شیخ طوسی از نگاه دانشوران ۱۲۹
- آثار شیخ طوسی ۱۳۰
- آشنایی با تهذیب الاحکام ۱۳۴
- علل و معیارهای شیخ طوسی در انتخاب / مقنعه و تألیف تهذیب ۱۳۵
- انگیزه تألیف تهذیب الاحکام ۱۳۷
- مشخصات شیوه اول: ۱۴۳
- ویژگی‌های شیوه دوم: ۱۴۳
- پاسخ به اشکالات و انتقادات نسبت به شیخ طوسی: ۱۴۷

- شرح و ترجمه تهذیب الاحکام..... ۱۵۱
- الاستبصار در یک نگاه..... ۱۵۴
- نکاتی درباره اشتراکات و افتراقات تهذیب و استبصار..... ۱۵۸
- مهمترین شروح و حواشی کتاب الاستبصار:..... ۱۶۰
- جوامع ثانویه روایی..... ۱۶۲
- بحار الانوار..... ۱۶۳
- مشایخ و شاگردان:..... ۱۶۴
- شاگردان..... ۱۶۴
- آشنایی با بحار و سایر تألیفات مجلسی..... ۱۶۵
- بحار الانوار از نگاه بزرگان..... ۱۶۶
- آشنایی با بحار الانوار..... ۱۶۷
- اندیشه تدوین بحار و مراحل آغازین..... ۱۶۸
- شیوه تالیف بحار الانوار..... ۱۶۹
- ویژگی‌ها و امتیازات بحار الانوار..... ۱۷۱
- کاستی‌های بحار الانوار و انتقادات وارده بر آن..... ۱۷۴
- منابع بحار الانوار..... ۱۷۸
- ساختار کتاب بحار الانوار..... ۱۸۰
- دسته‌بندی مطالب:..... ۱۸۳
- کارهای انجام گرفته پیرامون بحار الانوار..... ۱۸۴
- آشنایی با کتاب الوافی و مؤلف آن فیض کاشانی..... ۱۸۷
- اساتید، شاگردان و تالیفات فیض کاشانی..... ۱۸۷
- تألیفات..... ۱۸۸

- فیض کاشانی در بیان اندیشوران ۱۹۰
- معرفی وافى ۱۹۲
- انگیزه تالیف وافى: ۱۹۵
- ویژگی‌ها و مزایای وافى: ۱۹۶
- شیوه کار فیض کاشانی در تالیف وافى: ۱۹۷
- نکته‌ها: ۱۹۹
- کارهای انجام گرفته پیرامون الوافى: ۲۰۱
- آشنایی با وسائل الشیعه و مؤلف آن شیخ حرّ عاملی ۲۰۳
- آشنایی با زندگی حرّ عاملی ۲۰۴
- اساتید و شاگردان شیخ حرّ عاملی: ۲۰۶
- تالیفات و آثار شیخ حرّ عاملی ۲۱۱
- معرفی وسائل الشیعه ۲۱۳
- انگیزه تالیف وسائل الشیعه ۲۱۴
- شیوه گزارش متن و سند در وسائل الشیعه ۲۱۷
- ویژگی‌ها و امتیازات وسائل الشیعه ۲۱۹
- کارهای انجام گرفته پیرامون وسائل الشیعه ۲۲۰
- منابع و مآخذ ۲۲۳

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار

احادیث - به عنوان اسناد مکتوبی که فعل، قول و تقریر معصومان علیهم السلام را به تصویر کشیده و مهمترین راه دستیابی به سنت هستند- پس از قرآن، دومین منبع بنیادین و مرجع مهم و تأثیرگذار در شناخت آموزه‌های دینی محسوب می‌گردد و در شناخت و دستیابی به معارف اسلامی نقش اساسی و کلیدی دارد.

با توجه به نقش بی‌بدیل حدیث در استنباط احکام و معارف دینی و شکل‌دهی تفکرات مذاهب مختلف اسلامی، راویان و محدثان فرهیخته از همان سده‌های نخستین بر نگارش و گردآوری روایات اهتمام خاص ورزیده‌اند. نتیجه‌این اهتمام و تلاش شبانه‌روزی آنها، نگارش کتاب‌ها و نوشته‌های حدیثی فراوانی در آن دوران است. اگرچه همه آن نوشته‌ها و آثار حدیثی امروز در اختیار ما نیست و برخی از آنها به دست ما نرسیده است، ولی اندیشمندانی بزرگ در دوره‌های بعد آثار حدیثی ارزشمندی را با استفاده از همان آثار اولیه تدوین نموده و از محو و نابودی احادیث جلوگیری کردند. حاصل آن تلاش‌ها شکل‌گیری کتاب‌های گرانسنگ و مجموعه‌های غنی و ارزشمندی گشت که امروزه با عنوان «جوامع حدیثی» از آنها یاد می‌شود.

شناخت این جوامع برای کسانی که با حدیث سروکار دارند ضرورتی اجتناب‌ناپذیر و پراهمیت است، چرا که این جوامع دربردارنده سنت‌اند و به همان

اندازه که سنت را در عرصه‌های مختلف دین شناختی نقش آفرین می‌دانیم، باید برای این جوامع نیز نقش و جایگاه قایل شویم. بر این اساس شناخت و معرفی جوامع حدیثی فریقین (شیعه و اهل سنت) به عنوان شاخه‌ای از تاریخ حدیث، در بیشتر کتاب‌ها و آثاری که پیرامون علوم حدیث نگاشته شده‌اند مورد توجه پدیدآورندگان آن کتاب‌ها قرار گرفته است و برخی نیز در این زمینه دست به تألیف زده و اثری مستقل در این باره پدید آورده‌اند.

نگارنده پس از چندین دوره تدریس جوامع حدیثی فریقین در دانشگاه‌های قم و اراک به پیشنهاد جمعی از اساتید و دانشجویان عزیز و بزرگوار، این توفیق را در سایه عنایت الهی پیدا نمود که حاصل مباحثات و مطالعات خویش در این باره را در اثر حاضر عرضه نماید.

این اثر با هدف آشنایی با مهم‌ترین جوامع حدیثی شیعه فراهم آمده و به معرفی کتب اربعه شیعه (کافی، من لایحضره الفقیه، استبصار و تهذیب) به عنوان مهم‌ترین جوامع حدیثی شیعه اختصاص یافته و سایر کتب به اجمال معرفی شده‌اند. برای تدوین مطالب مربوط به هریک از این جوامع علاوه بر کمک گرفتن از خود این کتب و مقدمه و شروح آنها از کتب و نوشته‌های مختلف سایر اندیشمندان اسلامی نیز استفاده شده است.

با قدردانی ویژه خویش از دوست فاضل و فرهیخته جناب آقای دکتر علیرضا شایق به پاس زحمات ارزشمندشان در آماده‌سازی، مطابقت، ارجاعات و استنادات، ویرایش و آرایه این اثر، مقدمه را به پایان برده و اعلام می‌دارد که دیدگاه‌ها و پیشنهادات اصلاحی خوانندگان محترم را با دیده منت پذیرا هستیم.

و السلام

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین